

fingerprinting studies. Therefore, in certain cases, the separation of said specialized software into classes, types and subspecies is rather conditional.

There are enough problems in automation of expert-criminalistic activity. In particular, the problem of a generalized approach – a kind of strategy for informatization and computerization of forensic examinations. At the same time, these and other problems are likely to always exist, and they need to be resolved on a permanent basis. The fact is that the process of automation of forensic examinations is irreversible, it continues, is increasingly «gaining momentum» and has enormous prospects.

УДК 351.757 (477)

А. С. Пашиєва
здобувач кафедри криміналістичного забезпечення
та судових експертиз

Навчально-науковий інститут № 2
Національна академія внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

У статті розкрито сутність адміністративно-правового регулювання обігу зброї в Україні. Під ним розуміється сукупність установлених спеціальних правил та чітких заходів цілеспрямованого державно-владного впливу норм адміністративного права, що здійснюється та забезпечується (гарантується) з боку держави з метою впорядкування суспільних відносин, що виникають, змінюються чи припиняються у процесі вчинення будь-яких дій, пов'язаних з переходом права власності чи володіння на об'єкти застосування. Розглянуто нормативно-правову базу чинного законодавства щодо адміністративно-правових аспектів понятійного апарату зброї, її обігу і застосування в Україні та розвинених зарубіжних країнах.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, обіг, холодна зброя, право власності, володіння, об'єкти застосування.

У межах переходу України до основ правової держави європейського рівня, питання забезпечення прав і свобод громадян України потребують по-новому поглянути на проблеми адміністративно – правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні і, більше того, існує нагальна необхідність його поліпшення з боку держави.

В незаконному обігу в Україні перебуває значна кількість зброї. Ця ситуація ускладнюється рядом факторів, зокрема значним обсягом зброї, що залишилася в країні після розпаду Радянського Союзу, вибухом конфлікту на сході України 2014 року (і, як наслідок, розграбуванням державних запасів), а також припливом зброї через

неконтрольовані ділянки кордону. За статистичними даними Україна лідирує за кількістю нелегальної зброї в Європі [1].

Саме тому, дослідження інституту адміністративно-правового регулювання обігу зброї в Україні є не тільки актуальним питанням, а й вкрай необхідним, оскільки прогноз, ліквідація та попередження негативних наслідків, спричинених даним станом речей, без сумніву, врятують безцінне людське життя, оскільки необлікована зброя стає джерелом скоєння злочинів і нещасних випадків із летальними наслідками [2, с. 143].

Цьому питанню присвячували свої роботи такі науковці, як Ю. М. Антонян, І. М. Баранник, Ю. В. Баулін, П. Д. Біленчук, Ю. Д. Блувштейн, С. В. Бобровник, В. В. Василевич, П. А. Воробей, А. М. Глінкін, В. Я. Горбачевський, В. О. Глушков, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, Г. А. Зорін, Б. І. Калачов, Л. Л. Каневський, Е. М. Кісілюк, Я. Ю. Кондратьєв, А. В. Кофанов, О. О. Кваша, О. М. Костенко, І. П. Лановенко, С. В. Максимов, М. І. Мельник, В. А. Мисливий, В. А. Некрасов, Д. Й. Никифорчук, В. І. Осадчий, Н. Ю. Осипова, М. А. Погорецький, Ю. Г. Пономаренко, А. В. Савченко, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, Л. Д. Удалова, В. І. Шакур, П. Л. Фріс та ін.

За даними Міністерства внутрішніх справ України за період 2017 року працівниками поліції задокументовано майже вісім тисяч фактів незаконного поводження зі зброєю, що в порівнянні з 2016 роком на 29 % більше. В порівнянні з 2016 роком, встановлено в 1,7 разів більше осіб, причетних до незаконного обігу зброї.

З початком окупації території Луганської та Донецької областей поліція вилучає багато вибухівки і зброї, викраденої у військових частинах, при захопленні тих чи інших силових підрозділів у 2014 році.

Відповідно до офіційної статистики Генеральної прокуратури України за період 2017 року було зареєстровано 7677 кримінальних правопорушень, у тому числі особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення – 1851), передбачених статтею 263 Кримінального кодексу України (у 2016 році – 5976) [3].

Зважаючи на вказану інформацію та враховуючи, що злочини, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами сприяють загостренню криміногенної ситуації в країні, оскільки створюють умови для вчинення інших, більш тяжких злочинів, наприклад актів тероризму, убивств, розбою тощо дослідження даної тематики є досить актуальним.

Але не зважаючи на таку приділену увагу для забезпечення дієвого адміністративно-правового регулювання необхідне точне визначення поняття тих об'єктів, які підпадають під його дію. Та досі немає спеціалізованого Закону, який би повною врегулював усі суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються в сфері обігу зброї.

Згідно ч. 2 ст. 263 КК України за носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу наступає кримінальна відповідальність [4].

У науково-практичному коментарі Кримінального кодексу України за загальною редакцією О.М. Джужі поняття холодної зброї визначено як «предмети, що відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, які справляють колючий, колючо-ріжучий, рубаючий, роздроблюваний або ударний ефект (багнет, стилет, фінський ніж, кинджал, арбалет, нунчаки, кастет тощо), конструктивно призначені для ураження живої цілі силою м'язів людини або дією механічного пристрою. Але тут також виникає питання про далеко не повний перелік об'єктів, які відносяться до холодної зброї, адже кинджали, фінські ножі та кастети є видами холодної зброї, проте вони не виокремлені в окрему групу [5, с. 609–610].

Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів дає наступне визначення: холодна зброя – предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового завдання тяжких (небезпечних для життя у момент вчинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких застосована на використанні м'язової сили людини [6].

Також необхідно звернути увагу на те, що правове забезпечення обігу і застосування зброї здійснюється як і в адміністративному так і в кримінальному законодавстві. На думку Д. А. Корецького окремі терміни і поняття адміністративного закону не співпадають з такими ж категоріями теорії криміналістики, а також з тими, що використовуються в кримінальному законодавстві [7, с. 120].

Проблема полягає у тому, що в законодавстві України питання виготовлення, придбання, зберігання і використання холодної металюної зброї знаходяться на низькому рівні правового регулювання. Нормами адміністративного права регулюються далеко не всі питання обігу зброї.

Адміністративна відповідальність настає за вчинення дій, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУАП): а) стрільба з вогнепальної, холодної металюної чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку (ст. 174 КУАП) [8, с. 462]; б) порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї (ст. 190 КУАП); в) порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної

чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 191 КУпАП); г) порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік (ст. 192 КУпАП); г') ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 193 КУпАП); д) порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 194 КУпАП); е) порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 195 КУпАП) [8, с. 538–542].

На думку С. В. Діденко існують дві концепції обігу зброї в Україні. Перша концепція (як і тип правого регулювання) полягає в наступному – «обіг та застосування тільки тієї зброї, що чітко передбачена законодавством» (тобто концепція безпеки). В такому випадку держава має створити й регламентувати всі відповідні адміністративні процедури в цій сфері). Протилежна концепція виражається в тому, щоб озброїти всіх громадян з метою реалізації їх права самозахисту» (концепція самозахисту). Кожна з цих концепцій має свої позитивні та негативні боки [2, с. 51].

Сутність такого явища, як адміністративно-правове регулювання обігу зброї в Україні, полягає в сукупності установлених спеціальних правил та чітких заходів цілеспрямованого державно-владного впливу норм адміністративного права, що здійснюється та забезпечується (гарантується) з боку держави з метою впорядкування суспільних відносин, що виникають, змінюються чи припиняється у процесі вчинення будь-яких дій, пов'язаних з переходом права власності чи володіння на об'єкти застосування вражаючої сили (тобто в процесі їх обігу). Змістом адміністративно-правового регулювання обігу зброї є саме та сукупність установлених спеціальних правил та чітких заходів цілеспрямованого державно-владного впливу які використовуються публічною адміністрацією в цій сфері, тоді як сутність характеризує їх внутрішню природу та способи реалізації такої діяльності.

Якщо ж звертатись за досвідом правового регулювання обігу зброї в зарубіжних країнах, то можна побачити, що в різних державах, внаслідок різних історичних умов, склався різний правовий режим обігу зброї, і відповідно, рівень контролю за таким обігом.

Умовно правовий режим обігу зброї можна поділити на такі групи: 1) держави, де не існує обмежень на обіг зброї; 2) держави, де повністю заборонений обіг зброї; 3) держави, де обіг зброї регулюється державою та встановлені певні обмеження [9].

Наприклад в Австралії дозволено носити будь-які ножі за наявності законної підстави. Такими підставами може бути робота поваром або в службі порятунку. Невеликі ножі дозволено брати на

пikник для нарізування їжі. Захист від нападів людей або звірів не вважається законною підставою. За порушення закону загрожує конфіскація ножа і штраф або тюремне ув'язнення, розміри і терміни якого залежать від законів конкретного штату або території.

Законодавство США по-різному обмежує обіг ножів в різні штатах. У Техасі громадянин має право як відкрито, так і приховано носити ніж будь-якої довжини крім двосічного й автоматичних. У деяких інших штатах заборонено нескладені або взагалі будь-які ножі за винятком кишенькових. Загальнофедеральне законодавство визначає максимальну довжину клинка в 2,5 дюйма (близько 6,35 см).

Велика Британія: повністю заборонено будь-які автоматичні й інерційні ножі. Поява в громадському місці з будь-яким ножем, клинок якого перевищує два дюйми, розцінюється як носіння бойової зброї. Виняток становлять професійні інструменти і «складні ножі».

В Ізраїлі офіційно заборонено носіння будь-якої холодної зброї незалежно від довжини і типу, і навіть не передбачено видання дозволів на його носіння.

Росія відповідно до Закону «Про зброю» забороняє обіг автоматичних, інерційних і гравітаційних (обтяжених) ножів з довжиною клинка більше 90 мм, а також металевих ножів. Статті 222 та 223 Кримінального Кодексу Російської Федерації передбачають кримінальну відповідальність за продаж і виготовлення холодної зброї. За порушення правил носіння та зберігання холодної зброї можливе залучення до адміністративної відповідальності (штрафу), і до кримінальної, якщо ним було скоєно злочин [2, с. 152–153].

Усе вищевикладене дає можливість прийти до висновку, що регулювання таких питань, як обіг і застосування зброї, безперечно має здійснюватися через установлення спеціальних правил, чітких заходів, тобто сукупністю певних юридичних конструкцій, безпосередня мета яких – урегулювання суспільних відносин у цій сфері. На даному етапі принципово необхідно прийняття Закону України «Про зброю», який за своєю суттю та структурою повинен систематизувати та вдосконалити ті норми, що на сьогодні передбачені в різних нормативно-правових актах, відомчих інструкціях тощо. Норми Закону України «Про зброю» повинні бути спрямовані на захист життя, здоров'я громадян, їх власності, запобігання незаконному розповсюдженню та обігу зброї, зміцнення міжнародного співробітництва із цих питань.

Перелік посилань

1. *Україна лідирує за кількістю нелегальної зброї в Європі.* Відомості із сайту «Politeka». 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://politeka.net/ua/406154-ukrayina-lidryue-za-kilkistyunelehalnoyi-zbroyi-v-yevropi/>

2. *Діденко С.В.* Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. дис... д-ра юрид. наук. Київ, 2016. 443 с.
3. *Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>
4. *Кримінальний кодекс України* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України* / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ, 2018. 1104 с.
6. *Рибалко Я. В., Прохоров-Лукін Г. В., Самусь В. Р.* та ін. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів. Київ. 2009.
7. *Корецкий Д. А.* Криминальная армология. Москва, 2010. 607 с.
8. *Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. Станом на 10 квітня 2018 р.* / за заг. ред. Журавльова Д. В. Київ, 2018. 800 с.
9. *Курило В. І.* Адміністративно-правове регулювання обігу зброї в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Юридичні науки, 2017. № 3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mniju_2017_3_6.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОБОРОТА ХОЛОДНОГО ОРУЖИЯ

А. С. Пашиева

В статье раскрыта сущность административно-правового регулирования оборота оружия в Украине. Под ним понимается совокупность установленных специальных правил и четких мер целенаправленного государственного воздействия норм административного права, которое осуществляется и обеспечивается (гарантируется) со стороны государства с целью упорядочения общественных отношений, возникающих, изменяющихся или прекращающихся в процессе совершения любых действий, связанных с переходом права собственности или владения на объекты. Рассмотрено действующее законодательство административно-правовых аспектов понятийного аппарата оружия, его обращения и применения в Украине и развитых зарубежных странах.

Определено, что в Украине существуют две основные философские и правовые методологические концептуальные идеи, на которых базируется обращение и применение оружия: первая – концепция приоритета безопасности общества; вторая – концепция приоритета права человека на самозащиту с помощью оружия. В Украине за основу взята концепция приоритета безопасности общества. Выявлено, что граждане Украины являются центральными субъектами обращения и применения оружия в Украине, поскольку приобретение, ношение, владение и применения ими оружия является непосредственной реализацией гарантированного конституционного права человека прежде всего на самооборону. Сделан

вывод, что государство должно создать механизм реализации этого права путем принятия соответствующего специального закона и подзаконных нормативно-правовых актов по легализации оружия в Украине.

Также стало ясным, что административно-правовое обеспечение оборота оружия имеет глобальный характер, поскольку нашло свое международно-правовое урегулирование на уровне ООН и ЕС, согласно которому в большинстве стран мира юридическая легализация оружия для защиты своей жизни и права собственности является обыденным явлением (концепция самозащиты), однако, учитывая отечественные реалии, когда значительная часть общества не готова к законодательному закреплению такого положения вещей, в Украине стоит сохранить разрешительную систему обращения (концепция безопасности), утвердив ее на законодательном уровне.

TOPICAL ISSUES OF ADMINISTRATION AND LEGAL REGULATION OF COLD WEAPONS

A. Pashyieva

The article reveals the essence of the administrative and legal regulation of the circulation of arms in Ukraine. It is understood as the set of established special rules and clear measures of targeted state impact of the norms of administrative law, implemented and guaranteed by the state with the aim of streamlining social relations that arise, change or terminate in the course of any actions related to the transfer of ownership or possession of objects. The current legislation on administrative and legal aspects of the conceptual apparatus of weapons, its circulation and application in Ukraine and developed foreign countries is considered.

It is determined that in Ukraine there are two main philosophical and legal methodological conceptual ideas on which the circulation and use of weapons are based: the first is the concept of the priority of the security of society; the second is the concept of the priority of the human right to self-defense with the help of weapons. In Ukraine, the concept of the priority of the security of society is taken as a basis. It was revealed that citizens of Ukraine are the central subjects of circulation and use of weapons in Ukraine, since the acquisition, carrying, possession and use of weapons is the direct implementation of the guaranteed constitutional human rights primarily for self-defense. The conclusion is drawn that the state should create a mechanism for the realization of this right by adopting a corresponding special law and subordinate legal acts on the legalization of weapons in Ukraine.

It also became clear that the administrative and legal support for the circulation of arms is of a global nature, since it found its international legal settlement at the level of the UN and the EU, according to which in most countries of the world legal legalization of weapons to protect their lives and property rights is commonplace (the concept of self-defense), however, considering the domestic realities, when a significant part of the society is not ready to legislatively fix this state of affairs, in Ukraine it is necessary to keep the permit system circulation (security concept), approved at the legislative level.